

4 NĚKTERÉ OTÁZKY VLASTNICKÉHO PRÁVA A EKONOMICKÁ ANALÝZA	71
4.1 Úvod do vlastnického práva.....	71
4.2 Směna a přesun zdroje k hodnotnějšímu užítku.....	74
4.3 Transakční náklady.....	75
4.4 Problém obecní pastviny.....	77
4.5 Externality.....	82
4.6 Coaseho teorém.....	87
4.7 Vlastnické právo vs. závazkové právo.....	91
Shrnutí.....	92
Literatura.....	94
5 SMLUVNÍ PRÁVO A EKONOMICKÁ ANALÝZA	97
5.1 Pojem smlouva.....	97
5.1.1 Proč strany uzavírají smlouvu?.....	98
5.2 Smluvní svoboda.....	98
5.3 Kompletní a nekompletní smlouva a transakční náklady.....	100
5.3.1 Tři pravidla pro soudcovské vyplňování mezer ve smlouvě.....	101
5.4 Rebus sic stantibus.....	108
5.5 Výměna informací, dobrá víra a oportunistus.....	110
5.5.1 Produktivní a neproduktivní informace.....	110
5.5.2 Asymetrie informací a dobrá víra.....	113
5.5.3 Obchodní podmínky, e-smlouvy a adhézní smlouvy.....	115
5.6 Cenová doložka.....	119
5.6.1 Mezera cenové doložky ve smlouvě.....	119
5.6.2 Kupní cena a náklady.....	120
5.7 Odpovědnost za porušení smlouvy.....	123
5.7.1 Doložka o úrocích z prodlení.....	125
5.7.2 Úroky z prodlení v judikatuře českých soudů.....	126
5.7.3 Doložka o smluvní pokutě.....	128
5.7.4 Paušální náklady u pohledávek z obchodních transakcí.....	137
5.7.5 Odstoupení od smlouvy.....	137
5.8 Záruka.....	138
5.9 Svépomoc.....	141
5.10 Vymahatelnost plnění ze smlouvy.....	141
Shrnutí.....	144
Literatura.....	145

6 ZÁVAZKY Z DELIKTU A EKONOMICKÁ ANALÝZA PRÁVA	149
6.1 Úvod do závazků z deliktu.....	149
6.2 Právní teorie závazků z deliktu.....	152
6.2.1 Újma.....	152
6.2.2 Porušení právní povinnosti.....	153
6.2.3 Kauzální nexus.....	156
6.2.4 Zavinění.....	160
6.3 Subjektivní a objektivní odpovědnost v ekonomických souvislostech.....	161
6.3.1 Bilaterální odpovědnost.....	162
6.4 Řádná péče a Learned Handovo pravidlo.....	164
6.5 Limitace náhrady škody.....	167
6.6 Břemeno důkazů.....	169
6.7 Specifické problémy kompenzace újmy.....	169
6.8 Trh s citrony.....	170
6.9 Kompenzace za bolest a utrpení.....	171
6.10 Represivní náhrada škody v soukromém právu.....	175
6.10.1 Represivní náhrada újmy v judikatuře Ústavního soudu.....	180
6.11 Cena zvláštní obliby.....	183
Shrnutí.....	184
Literatura.....	185
7 VYBRANÉ ASPEKTY RODINNÉHO PRÁVA A EKONOMICKÁ ANALÝZA	189
7.1 Trh sňatkový a manželská smlouva.....	189
7.2 Polygamie a monogamie.....	192
7.3 Neúplné informace, manželství a rozvod.....	193
7.4 Manželství a rozdělení práce v domácnosti.....	198
7.5 Ženy na pracovním trhu.....	202
7.6 Poptávka po dětech.....	203
7.7 Lidský kapitál a státní rozpočet.....	208
7.8 Altruismus v rodině a rotten kid teorém.....	210
7.8.1 Vyživovací povinnost rodičů vůči dětem.....	211
Shrnutí.....	213
Literatura.....	215

8 PRACOVNÍ PRÁVO A EKONOMICKÁ ANALÝZA	217
8.1 Některé instituty zákoníku práce a ekonomická analýza.....	217
8.1.1 Asymetrie informací a tržní moc zaměstnavatele.....	217
8.1.2 Pracovní smlouva.....	220
8.1.3 Švarcsystém.....	221
8.1.4 Lidský kapitál.....	226
8.1.5 Pracovní právo vs. ochrana před konkurencí.....	227
8.1.6 Plnění pracovních úkolů.....	228
8.1.7 Objektivní a subjektivní odpovědnost.....	234
8.1.8 Minimální mzda.....	236
8.1.9 Odbory a efektivnost.....	244
8.2 Antidiskriminační legislativa a ekonomická analýza.....	246
8.2.1 Tři pohledy na antidiskriminační legislativu.....	246
8.2.2 Diskriminace v praxi a ekonomická analýza.....	251
Shrnutí.....	262
Literatura.....	263
9 ŘEŠENÍ SPORU A EKONOMICKÁ ANALÝZA	267
9.1 Způsoby řešení sporů.....	267
9.2 Ekonomická teorie a řešení civilního sporu.....	273
9.2.1 Fáze řešení sporu.....	273
9.2.2 Soudní systém „vítěz bere vše“ a „každá strana si hradí náklady sama“.....	279
9.3 Efektivnost soudního systému.....	285
9.3.1 Poptávková strana.....	287
9.3.2 Nabídková strana.....	291
Shrnutí.....	298
Literatura.....	300
RESUME	305
REJSTŘÍK	309

Úvod

Tato monografie je jedním z výstupů projektu nazvaným „Zaměstnáním čerstvých absolventů doktorského studia k vědecké excelenci“ (také známým pod jeho zkrácenou verzí „Postdok I“). Projekt je realizován na Právnické fakultě Masarykovy univerzity a Katedře teorie práva.

Na samém počátku monografie bylo dilema, zda představit ekonomickou analýzu práva, která je metodou přístupu k právu, jejímž kritériem jsou náklady a užitek na jedné oblasti civilního práva nebo použít tuto metodu napříč všemi odvětvími civilního práva. První cesta nabízí širší prostor pro detailnější rozpracování dílčích otázek. Druhá cesta dává možnost ukázat, že ekonomická analýza práva má široké pole využití, které se neomezuje pouze na analýzu norem regulujících ekonomiku, tedy především normy soutěžního práva, práva průmyslového odvětví, práva cenných papírů, daňového práva, obchodního práva a práva společenstevní. Jelikož v českém právním prostředí chybí práce, která by českému čtenáři poskytla v jeho rodném jazyce přehledný úvod do problematiky ekonomické analýzy práva, pokud již takové práce jsou, nahlížejí na právo pohledem ekonomů (viz četné práce Josefa Šímy), rozhodla se autorka vydat po druhé cestě, aby srozumitelnou formou zasvětila čtenáře do problematiky neobecnějších koncepcí ekonomické analýzy práva a přivedla čtenáře ke zjištění, že ekonomickou analýzu práva lze použít na všechna právní odvětví civilního práva. Publikace bohatá na témata odhaluje čtenáři na praktických problémech využitelnost ekonomické analýzy práva v české právní kultuře. Autorka věří, že se jistě najde zainteresovaný čtenář, který se chopí některého zde rozebraného právního institutu, aby jej podrobil další analýze metodou nákladů a užitku, které se s ohledem na poslání a rozsah publikace nebylo možné v předkládané monografii věnovat.

Cíle

Hlavním cílem monografie je představit čtenáři ekonomickou analýzu práva jako metodu přístupu k právu, jejímž kritériem jsou náklady a užitek. Na propedeutických příkladech ukázat, že se jedná o metodu použitelnou v rovině interpretace i aplikace práva. Dílčím cílem publikace je přispět

ke zdůvodnění toho, proč je pro právníka užitečné seznámit se s některými ekonomickými teoriemi. Dalším posláním monografie je cestou aplikované teorie ukázat, že pomocí metody nákladů a užitku je možno analyzovat všechna právní odvětví soukromého práva. Neméně důležitým cílem publikace je přispět k vyvrácení řady mýtů, které v českém prostředí o ekonomické aplikaci panují. Neznalost a nepochopení východisek ekonomie nebo její aplikace na právo může být jednou z příčin dosud chladného přijetí této metody přístupu k právu českou akademickou právníkou obcí.

Struktura

První tři kapitoly jsou věnovány pojmovému aparátu a ekonomickým teoriím, které jsou východiskem pro kapitoly čtyři až devět. Ty se věnují použití ekonomické analýzy práva v jednotlivých právních odvětvích civilního práva, tedy v právu občanském, obchodním, pracovním, rodinném a procesním. V těchto kapitolách je metoda ekonomickou analýzou práva představena v rovině interpretační (analýza platného práva), tak v rovině aplikační (vyplňování mezer v rámci soudcovské diskrece, tvorba legislativy). Čtenář hledající praktické využití této metody v českém právním prostředí by měl v této knize dostat odpovědi. Pro orientaci čtenáře je literatura uvedena na konci každé kapitoly.

První kapitola představuje ekonomickou analýzu práva jako metodu interpretace a aplikace práva pomocí kritéria nákladů a užitku a zároveň je pokusem o nastínění role této metody v českém právním systému. Stručně je popsán vývoj ekonomické analýzy práva v USA a Evropě.

Druhá kapitola vyjasňuje termíny racionalita, užitek, efektivnost a interpretuje pojem homo economicus, tj. racionálního člověka, který se snaží maximalizovat svůj užitek. Čtenář je seznámen s teorií blahobytu v rozsahu dostatečném pro naplnění cílů vymezených v této monografii.

Třetí kapitola je věnována mikroekonomickým teoriím, jako je teorie o spotřebitelově volbě a poptávce, teorii o rozhodování výrobce, teorii tržní rovnováhy a směny.

Čtvrtá kapitola se zamýšlí nad rolí vlastnického práva z hlediska efektivní alokace zdrojů. Analyzuje dopady různých forem vlastnictví na efektivitu a distribuci. Rozebírá problematiku externalit, objasňuje potřebu jejich internalizace a seznamuje čtenáře s Coaseho teorémem.

Pátá kapitola analyzuje normy a instituty smluvního práva z pohledu efektivnosti a představuje tři pravidla aplikovatelná soudy při vyplňování mezer ve smlouvě. Konkrétně se jedná o pravidlo „*the cheapest cost avoider*“ (riziko nese ten, kdo mu může předejít za nižší cenu), pravidlo „*the cheapest insurer*“ (riziko nese ten, kdo se proti němu může nejlevněji pojistit) a pravidlo „*the superior risk bearer*“ (riziko nese ten, kdo je v lepší pozici detekovat riziko). Na konkrétních institutech a normách smluvního práva je čtenáři v širších ekonomických souvislostech interpretováno, že za řadou z nich stojí ekonomická analýza.

V kapitole šesté je metodou analýzy nákladů a užitku zdůvodněna úloha deliktního závazkového práva a představeno aplikační využití této metody při hledání odpovědi na otázky, kdo a v jaké výši má hradit vzniklou škodu. Konkrétně se jedná o pravidlo „*the cheapest cost avoider*“ (nositel nejnižších nákladů) aplikovatelné u odpovědnosti za škodu způsobenou více osobami a pravidlo Learned Handovo v praxi použitelné při posuzování řádné péče.

Sedmá kapitola rozebírá některé rodinně právní instituty, jako je manželská smlouva, rozvod, adopce, výživné z pohledu ekonomické analýzy. Pozornost věnuje manželskému trhu, pozici žen na pracovním trhu, rozdělení práce v domácnosti, poklesu porodnosti a růst rozvodovosti ve vzájemných souvislostech a hledá odpověď na otázku, zda státní intervence do rodiny jsou efektivní.

Osmá kapitola je pokusem v ekonomických souvislostech objasnit, jak pracovní právo překonává s větším či menším úspěchem nedostatky pracovního trhu jako je asymetrie informací smluvních stran a tržní moc zaměstnavatele. Vysvětluje pravidlo „*the least cost information gathering rule*“ (nejlevnější shromažďování informací), které by ekonomická analýza práva aplikovala i v situacích, kde právo dospívá k opačnému závěru. Analyzuje efektivitu antidiskriminační legislativy.

Devátá kapitola hledá odpověď na otázku, jaký způsob řešení sporu je neefektivnější pro stranu, která chce maximalizovat svůj užitek (z vyřešení sporu) a minimalizovat své náklady (vzniklé řešením sporu) a odhaluje klíčové faktory nabídky a poptávky mající vliv na efektivnost soudního systému.

Metody užitá při zpracování monografie

Při zpracování této monografie a k vyřešení stanovených cílů byly využity metody kvalitativního hodnocení, když autorka zjišťovala vzájemné vztahy mezi získávanými údaji použila logických metod. Logické metody využívají logiky a logického myšlení k dosažení vytyčeného cíle. K těmto metodám se řadí trojce tzv. „párových metod“. (1) metody indukce a dedukce; (2) metody analýzy a syntézy, (3) metody abstrakce a konkretizace. Indukce byla použita při vyvozování obecných závěrů na základě poznatků o jednotlivostech. Dedukce neboli odvozování bylo využito při vyvozování konkrétnějších individuálních poznatků z poznatků obecných. Analýza byla použita při rozkládání strukturovaných objektů na jednotlivé komponenty, které byly podrobeny hlubšímu zkoumání za určitým účelem. Není překvapením, že nejvíce vytížena byla ekonomická analýza práva, jakožto metoda měřítkem nákladů a užítku za účelem zjištění efektivnosti právních norem a institutů. Z dalších metod byla zapojena kompilace při vycházení z odborných textů jiných autorů. Dále při výkladu smyslu určité skutečnosti (zejména právních norem a institutů) či textu za účelem přiblížení čtenáři podstatě a příčině interpretovaného jevu byla použita metoda interpretace.

Na závěr úvodu autorka přeje čtenáři, aby mu čtení této monografie přineslo užitek a nelitoval příležitostí, jež obětoval, aby se blíže seznámil s ekonomickou analýzou práva.

V Brně dne 27. 2. 2015

autorka

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

EKONOMICKÁ ANALÝZA CIVILNÍHO PRÁVA

Marcela Fryštenská

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vzor citace:

FRYŠTĚNSKÁ, Marcela. Ekonomická analýza civilního práva. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. 312 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia č. 518. ISBN 978-80-210-7880-2.

Katalogizace v knize – Národní knihovna ČR

Fryštenská, Marcela

Ekonomická analýza civilního práva / Marcela Fryštenská. – 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015.

- 312 stran. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia ; svazek č. 518.

ISBN 978-80-210-7880-2.

347* 330.131.5:657.478*

- soukromé právo
- ekonomická analýza
- monografie

347 – Soukromé právo [16]

Tato publikace vznikla za podpory projektu Zaměstnáním čerstvých absolventů doktorského studia k vědecké excelenci (POSTDOC I.), Reg. č.: CZ.1.07/2.3.00/30.0009. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
právnícké fakulty MU

RP-1898 a / 163 019

Recenzent: doc. JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M.

© 2015 Marcela Fryštenská

© 2015 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-7880-2